

Kaustisen ja Vetelin kuntien ympäristönsuojeluviranomaisen valvontasuunnitelman vuosille 2026–2030

Hyväksytty

Kaustisen ympäristölautakunta

Vetelin tekninen lautakunta

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO	2
1.1	Ympäristönvalvonnan tarkoitus.....	2
1.2	Lainsäädäntö	3
1.3	Valvontakeinoista.....	3
2	VALVONTAVIRANOMAISET	4
2.1	Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen asema organisaatiossa ja henkilöressit	4
2.2	Toimivallan delegointi viranhaltijalle	4
2.3	Viranomaisten välinen yhteistyö valvonnassa	4
3	YMPÄRISTÖOLOSUHTEET	5
4	TOIMINTOJEN RISKINARVIOINTI	6
5	VALVOTTAVAT KOHTEET	9
5.1	Ympäristönsuojelulain mukaan luvanvariset ja rekisteröitävät kohteet.....	9
5.2	Ympäristönsuojelulain mukaan ilmoitusvelvolliset toiminnot	9
5.3	Muu ympäristönsuojelulain mukainen valvonta	10
5.4	Muun ympäristölainsäädännön mukainen valvonta.....	10
6	VALVONTAOHJELMA.....	12
7	VALVOTATOIMENPITEET	12
7.1	Ympäristöluvanvaraisten ja rekisteröitävien toimintojen valvonta.....	12
7.2	Tarkastus onnettomuus-, haitta- ja rikkomustilanteissa	13
8	TARKASTUSTEN MAKSULLISUUS	14

1 Johdanto

Kaustisen kunnan ympäristönsuojeluviranomaisena toimii ympäristölautakunta ja Vetelin kunnassa tekninen lautakunta, jotka toimivat myös rakennusvalvontaviranomaisina. Toimivalta on määrätty kunkin kunnan hallintosäännössä, jossa on määrätty ratkaisulta myös rakennus- ja ympäristötarkastajille.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtävänä on toimia yleisenä valvontaviranomaisena ja tehdä yleisen edun valvontaa ympäristölainsäädännön mukaisesti. Merkittävässä asemassa valvonnassa on ympäristönsuojelun erityislakien mukaisten lupien ja päätösten valvonta. Lisäksi valvonta kohdistuu erityisesti ympäristönsuojelulain ja jätelain nojalla annettujen valtioneuvoston asetusten ja päätösten noudattamiseen.

Ympäristönsuojelulain (527/2014) 168 §:n mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on laadittava alueelleen ympäristönsuojelulain mukaista säännöllistä valvontaa varten valvontasuunnitelma, jossa on oltava tiedot alueen ympäristöoloista ja pilaantumisen vaaraa aiheuttavista toiminnoista sekä käytettävissä olevista valvonnan voimavaroista ja keinoista. Suunnitelmassa on kuvattava valvonnan järjestämisen ja riskinarvioinnin perusteet ja valvonnasta vastaavien viranomaisten yhteistyö.

Tarkemmin ympäristöluvanvaraisten, yleiseen ilmoitusmenettelyyn kuuluvien ja rekisteröitävien toimintojen määräaikaistarkastukset ja muu säännöllinen valvonta kuvataan kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen vuosittain laatimassa valvontaohjelmassa. Yksityiskohtainen valvontaohjelma ei ole julkinen, mutta toiminnanharjoittajalla on oikeus saada tietää kohteensa valvontaluokka ja perusteet sen määräytymiselle. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi periä maksun valvontaohjelmaan perustuvista luvanvaraisen, yleiseen ilmoitusmenettelyyn kuuluvan ja rekisteröidyn toiminnon määräaikaistarkastuksesta ja muusta valvontaohjelmaan perustuvasta säännöllisestä valvonnasta.

Valvontasuunnitelmalla pyritään kehittämään ympäristövalvonnan suunnitelmallisuutta ja parantamaan valvonnan yhteydessä tuotettavan ympäristötiedon laatua ja saatavuutta. Suunnitelmallisen valvonnan avulla voidaan myös yleisesti edistää ympäristönsuojelun valtakunnallisten tavoitteiden toteutumista. Valvontaluokat on päivitetty vastaamaan Elinvoimakeskusten valvontaluokkia.

Ympäristönsuojelulain 168 §:n mukaan valvontasuunnitelma on tarkistettava säännöllisesti. Jätelain 124 §:n mukaan suunnitelma on arvioitava uudelleen vähintään joka kolmas vuosi.

Ympäristönsuojelulain ja jätelain mukainen valvontasuunnitelma on laadittu vuosille 2026–2030.

Valvontasuunnitelma on julkinen asiakirja, jonka ympäristölautakunta hyväksyy.

Valvontasuunnitelman ja -ohjelman laatiminen perustuu ympäristönsuojelulakiin (YSL, 527/2014).

Valvonnan kokonaisuuden kannalta tähän valvontasuunnitelmaan on koottu myös muiden säädösten mukaiset kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen valvontatehtävät.

1.1 Ympäristönvalvonnan tarkoitus

Ympäristöministeriön vuonna 2014 laatiman ympäristönsuojelun laillisuusvalvontaoppaan mukaan:

"Ympäristövalvonnan tarkoituksena on varmistaa, että ympäristössä tapahtuvat toiminnot ovat lakien, asetusten sekä viranomaisten antamien lupien ja määräysten mukaisia. Lisäksi seurataan toiminnan aiheuttamia ympäristövaikutuksia sekä toiminnassa ja muissa olosuhteissa tapahtuvia muutoksia. Jos toimitaan lainvastaisesti, valvojan velvollisuus on puuttua epäkohtiin."

Ympäristölainsäädännössä valvonnalla tarkoitetaan toimenpiteitä, jotka valvontaviranomainen tekee lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamisen edistämiseksi ja varmistamiseksi. Ennakkovalvontaan kuuluvat erilaiset hallintotoimet ennen luvan tai ilmoituksenvaraisen toiminnan aloittamista, kuten esimerkiksi lupien ja ilmoitusten käsittelyprosessit sekä muutoksenhaku tehtyihin päätöksiin. Jälkivalvonta eli varsinainen laillisuusvalvonta puolestaan kohdistuu toiminnan aloittamisen ja lopettamisen väliseen sekä toiminnan loppumisen jälkeiseen aikaan. Ympäristölainsäädännön laillisuusvalvonnassa keskeisintä on laillisen tilan palauttaminen rikkomustapauksissa hallinnollisin keinoin sekä lakia rikkoneiden saattaminen rikosoikeudelliseen vastuuseen teoistaan."

Ympäristövalvonnalla varmistetaan haitallisten ympäristömuutosten ehkäiseminen tai poistaminen. Valvontaviranomainen valvoo toimialueellaan myös yleistä etua, joka on yksityistä intressiä laajempi. Tavoitteena on ennaltaehkäisevä, laadukas, tehokas ja vaikuttava ympäristövalvonta, joka kohdentuu ympäristövaikutuksiltaan ja riskeiltään merkittävimpiin kohteisiin. Tämä tarkoittaa valvonnan priorisointia voimavarojen mukaan.

1.2 Lainsäädäntö

Ympäristöluvanvaraisten ja rekisteröitävien toimintojen valvonnasta säädetään ympäristönsuojelulaissa ja ympäristönsuojelusta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (YSA, 713/2014). YSL 167 §:n mukaan valvontaviranomaisen on järjestettävä ympäristönsuojelulain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten valvonta niin, että se on laadukasta, säännöllistä ja tehokasta ja perustuu ympäristöriskien arviointiin. Valvontaviranomainen voi asettaa tehtävät tärkeysjärjestykseen, jos se on välttämätöntä tehtävien hoitamiseksi asianmukaisesti.

YSL 168.1 §:n mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on laadittava alueelleen ympäristönsuojelulain mukaista säännöllistä valvontaa varten valvontasuunnitelma. Valvontasuunnitelmassa on oltava tiedot alueen ympäristöoloista ja pilaantumisen vaaraa aiheuttavista toiminnoista sekä käytettävissä olevista valvonnan voimavaroista ja keinoista. Suunnitelmassa on kuvattava valvonnan järjestämisen ja riskinarvioinnin perusteet sekä valvonnasta vastaavien viranomaisten yhteistyö. Valvontasuunnitelma on tarkistettava säännöllisesti.

YSL 168.2 §:n mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on valvottava ympäristöluvanvaraisia ja rekisteröitäviä toimintoja säännöllisesti määräaikaistarkastuksin. Tarkastuskohteet ja -tiheys on määriteltävä ympäristöriskien arvioinnin perusteella. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on laadittava luvanvaraisten ja rekisteröitävien toimintojen määräaikaistarkistuksista ja niiden muusta säännöllisestä valvonnasta ohjelma (valvontaohjelma). Valvontaohjelmassa on oltava tiedot valvottavista kohteista ja niihin kohdistettavista säännöllisistä valvontatoimista. Valvontaohjelma on pidettävä ajan tasalla.

YSA 28 §:n mukaan valvontasuunnitelmassa on oltava

- 1) yleisluontoinen arvio ympäristön pilaantumisen riskeistä suunnitelmaan kuuluvalla alueella;
- 2) tieto viranomaisen valvontavastuulle kuuluvista luvanvaraisista ja rekisteröitävistä toiminnoista luettelona tai erillisenä sähköisenä rekisterinä;
- 3) kuvaus menettelystä valvontaohjelman laatimiseksi;
- 4) tieto siitä, miten ympäristöriskien arviointi tehdään, mitä perusteita siinä käytetään ja miten se ohjaa valvontaohjelman laatimista ja valvontaa;
- 5) tieto siitä, käytetäänkö määräaikaistarkastusten järjestämisessä otantamenettelyä, miltä osin otantaa käytetään ja mitkä ovat otannan laatimisen perusteet;
- 6) kuvaus YSL 169 §:n mukaisten tarkastusten vireilletulosta ja käytöstä; jos viranomaisella ei ole asiasta tarkempaa ohjeistusta, viittaus YSL 169 §:n ja 186 §:n mukaisiin menettelyihin on riittävä;
- 7) tieto valvonnan voimavaroista henkilötyövuosina ja muina valvontaa kuvaavina tunnuslukuina;
- 8) kuvaus viranomaisten välisestä yhteistyöstä valvonnassa.

YSA 29 §:n mukaan määräaikaistarkastusten tiheys on määritettävä ympäristöriskien järjestelmällisen arvioinnin perusteella.

1.3 Valvontakeinoista

YSL 172 §:n mukaan valvonta- ja lupaviranomaisella on tarkastus- ja tiedonsaantioikeus. Edellä mainitun lainkohdan mukaan valvonta- ja lupaviranomaisella on oikeus tehtävänsä suorittamista varten:

- 1) saada salassapitovelvollisuuden estämättä välttämättömiä tietoja viranomaisilta ja toiminnanharjoittajilta;
- 2) kulkea toisen alueella;

- 3) saada tarpeelliset tiedot tuotteen valmistuksesta ja siinä käytettävistä aineista sekä valmistettavista, maahan tuotavista tai muutoin markkinoille saatettavista tuotteista tuotteen valmistajalta, maahantuojalta tai muulta markkinoille saattajalta;
- 4) suorittaa mittauksia sekä ottaa näytteitä ja tallentaa ääntä tai kuvaa;
- 5) päästä paikkaan, jossa toimintaa harjoitetaan;
- 6) tarkkailla toimintaa sekä sen päästöjä ja ympäristövaikutuksia;
- 7) tehdä tarkastuksia 1-6 kohdan mukaisia keinoja käyttäen.

Edellä tarkoitetun toimenpiteen saa tehdä pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa vain, jos se on välttämätöntä hengen, terveyden, omaisuuden tai ympäristön suojelemiseksi.

Tarkastettavan toiminnan harjoittajan taikka tarkastettavan tuotteen valmistajan, markkinoille saattajan tai haltijan on vaadittaessa esitettävä tarkastusta toimittavalle viranomaiselle taikka virkamiehelle tai viranhaltijalle kirjallisina tai sähköisessä muodossa tarkastusta varten asiakirjat, joilla voi olla merkitystä tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvonnassa. Tarkastusta toimittavalla virkamiehellä tai viranhaltijalla on oikeus saada jäljennöksiä tarkastettavista asiakirjoista ja tulosteita tietojärjestelmissä olevista tallenteista.

Määräaikaistarkastusten lisäksi ympäristölupavaraisia ja rekisteröitäviä toimintoja valvotaan myös muun muassa määräaikaistarkastuksiin (vuosi- ja kuukausiraportit) perustuen sekä muilla tarkastuksilla ja mittauksilla.

2 Valvontaviranomaiset

YSL 23 §:n mukaan ympäristönsuojelulain mukaisia yleisiä valvontaviranomaisia ovat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (valtion valvontaviranomainen) sekä kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Valtion valvontaviranomaisen tehtävät Kaustisen ja Vetelin kunnan alueella hoitaa Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus. ELY-keskus muuttuu valtion aluehallintouudistuksen myötä vuodenvaihteen 2026 jälkeen Lupa- ja valvontavirasto (LVV) sekä Elinvoima-keskukseksi (EVK).

Kaustisen kunnan ympäristönsuojeluviranomaisena toimii ympäristölautakunta ja Vetelin kunnassa tekninen lautakunta. Kaustisen kunnan hallintosäännön (kvalt 27.5.2025) ja Vetelin kunnan hallintosäännön (kvalt 29.9.2025) mukaan lainsäädännössä kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle määrättyjen tehtävien lisäksi ympäristölautakunta ratkaisee luonnonnsuojelulain (1096/1996) nojalla yksityisen maalla olevan luonnonmuistomerkin rauhoittamiseen ja rauhoituksen lakkauttamiseen liittyvät asiat sekä ulkoilulaissa (606/1973) kunnan leirintäalueviranomaiselle määrättyihin tehtäviin liittyvät asiat. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen toimii myös kunnan ympäristölupaviranomaisena. Valtion lupaviranomaisena toimii aluehallintovirasto. Toimivaltarajat on määritelty ympäristönsuojelulaissa ja -asetuksessa

2.1 Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen asema organisaatiossa ja henkilöresurssit

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtävät hoidetaan yhteisellä viranhaltijalla, jonka päätoimipaikka on Kaustinen. Vetelin kunta ostaa ympäristövalvonnan palveluita 40 % työajasta.

Kaustisen kunnan ympäristölautakunnan alaisena työskentelee yksi kokoaikainen ympäristönsuojelun toimialueen viranhaltija, ympäristötarkastaja. Ympäristötarkastajan työpanoksesta arviolta 20 % käytetään määräaikaistarkastuksiin.

2.2 Toimivallan delegointi viranhaltijalle

Sekä ympäristölautakunta että tekninen lautakunta ovat siirtäneet toimivaltansa alaiselleen viranhaltijalle hallintosäännöissä ilmenevissä asioissa.

2.3 Viranomaisten välinen yhteistyö valvonnassa

YSL 189 §:n mukaan vastuu luvanvaraisen toiminnan valvonnasta kuuluu valtion valvontaviranomaiselle, jos toiminnan ympäristölupavirasto myöntää valtion ympäristölupaviranomainen ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle, jos se myöntää toiminnan ympäristölupavirasto. Lain esitöiden mukaan valvontaviranomaisilla olisi edelleen rinnakkainen valvontatoimivalta ja osin rinnakkaiset tehtävät.

YSL 23.3 §:n mukaan valtion valvontaviranomaisen on ilmoitettava valvonnassa havaitsemistaan puutteista kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle tämän toimivaltaan kuuluvia mahdollisia toimenpiteitä varten. Vastaavasti kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on ilmoitettava valvonnassa havaitsemistaan puutteista valtion valvontaviranomaiselle (Elinvoima-keskus). YSA 39 §:n mukaan lupa- ja valvontaviranomaisten on oltava keskenään riittävässä yhteistyössä.

YSA 12 §:n mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on pyydettävä hakemuksesta lausunto Elinvoima-keskukselta, jos ympäristölupa-asia koskee toiminnan sijoittumista tärkeälle tai muulle vedenhankintakäyttöön soveltuvalle pohjavesialueelle. Ympäristöluvallisten ja rekisteröitävien toimintojen kohdetiedot tallennetaan Elinvoima-keskusten ja Suomen ympäristökeskuksen (SYKE) ylläpitämään ympäristönsuojelun tietojärjestelmään (YLVA).

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen antaa Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastolle lausuntoja aluehallintoviraston toimivallassa olevista ympäristölupahakemuksista. YSL 21.3 §:n mukaan aluehallintovirasto tukee kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimintaa toimialaansa kuuluvissa asioissa.

Kaustisen ja Vetelin kunnan ympäristönsuojeluviranomainen tekee yhteistyötä erityisesti Elinvoima-keskuksen ja Ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueen kanssa. Elinvoima-keskus on yleensä varannut kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle mahdollisuuden olla läsnä valvomiensa kohteiden määräaikaistarkastuksilla.

Kuntaorganisaatiossa keskeisiä yhteistyötahoja ovat kunnan rakennusvalvontaviranomainen ja kunnan terveydensuojeluviranomainen. Rakennetun ympäristön epäsiisteyttä ja siihen liittyvää roskaantumista valvotaan yhdessä rakennusvalvontaviranomaisen kanssa. Rakennusvalvonnan tehtäviin kuuluvat tapaukset, jotka liittyvät huonosti hoidettuihin rakennuksiin tai epäasialliseen varastointiin. Ympäristönsuojelu käsittelee jätelain tarkoittamat roskaamistapaukset. Kaustisen ja Vetelin kuntien terveydensuojeluviranomaisena toimii Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuolto. Terveydensuojeluviranomaisen kanssa yhdessä hoidettavat asiat liittyvät muun muassa melu- ja pölyhaittoihin sekä levähaittoihin. Ympäristölupahakemuksesta pyydetään lausunto terveydensuojeluviranomaiselta.

Muita yhteistyötahoja kuntaorganisaatiossa niin lakisääteisiä tehtäviä kuin edistämistehtäviäkin hoidettaessa ovat kunnan vesihuoltolaitos, Vetelin Vesi Oy, KVT-Vesihuolto Oy, Kaustisen tekninen toimii, kunnan maaseutuviranomainen (KaseKa) sekä kaavoittaja.

Mikäli valvonnan yhteydessä havaitaan kiinteistöjä, jotka eivät ole liittyneet järjestettyyn jätehuoltoon, ilmoitetaan asiasta jätehuoltoviranomaiselle (Pohjanmaan jätelautakunta).

Ympäristönsuojeluviranomainen voi myös tarvittaessa kehottaa kiinteistöä liittymään järjestettyyn jätehuoltoon.

Ympäristövahingon sattuessa yhteistyötä tehdään Keski-Pohjanmaan pelastuslaitoksen ja Etelä-Pohjanmaan Elinvoima-keskuksen kanssa. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi öljy- ja kemikaalivahingot tai liikenneonnettomuudet. Pelastusviranomainen aloittaa ympäristövahingon torjunnan. Valtion valvontaviranomainen tai kunnan ympäristönsuojeluviranomainen tekee tapahtumapaikalla tarvittaessa tarkastuksen ja päättää tarvittavista jatkotoimenpiteistä.

Valvontayhteistyötä Tukesin ja pelastuslaitoksen kanssa tehdään kemikaalien teollisen käsittelyn ja varastoinnin valvonnassa sekä muussa kemikaalivalvonnassa. Lisäksi yhteistyötä tehdään liittyen öljysäiliöiden määräaikaistarkastuksiin.

3 Ympäristöolosuhteet

Kaustisen kunnan asukasmäärä oli kesäkuun 2025 loppuun mennessä 4 098. Kunnan pinta-ala on 361 km², josta vesipinta-alaa 7 km². Kunnan halki kulkee vt 13 ja vt 63.

Vetelin kunnan asukasmäärä oli kesäkuun 2025 loppuun mennessä 2 931. Kunnan pinta-ala on 521 km², josta vesipinta-alaa 19 km². Kunnan halki kulkee vt 13.

Molempien kuntien elinkeinorakenne on maatalousvaltaista. Suurteollisuutta kunnissa on vähäistä.

Kuntien halki virtaavat Perhon-, Köyhä-, Halsuan- ja Porasenjokea kuormittavat tyypillisesti maatalousvaltaisen elinkeinon ja turvetuotannon ravinnevalumat. Jätevedenpuhdistus on keskitetty Perhonjoen rantaan sijaitsevalle KVT-vesihuollon jätevedenpuhdistamolle Kaustiselle. Haja-asutuksen ja loma-asuntojen määrä lisää paikallisia jätevesipäästöjä.

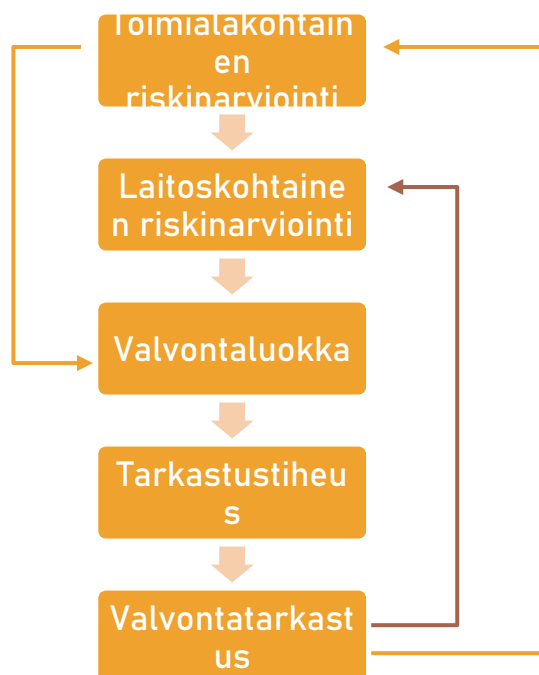
Valtatie 13 johtaa Viiperinoosin, Äsenin, Pitkäkankaan, Hirvelänkankaan, Polsonharjun sekä Sulkaharjun pohjavesialueiden läpi ja kantatie 63 Kaustin pohjavesialueen läpi, osittain suojaamattomana, aiheuttaen riskin tiesuolauksen kautta. Vaarallisten aineiden kuljetukset aiheuttavat pohjaveden pilaantumisen riskin mahdollisissa onnettomuustilanteissa. Liikenteen päästöt ja melu aiheuttavat viihtyisyyden vähenemistä ja terveyshaittoja erityisesti taajamissa. Kaustisella on 10 pohjavesialuetta, joista 1-luokan 4 kpl, 1E-luokan 2 kpl, 2-luokan 3 kpl ja 2E-luokkaa 1 kpl. Pohjavesialueet muodostavat noin 5 % kunnan kokonaispinta-alasta. Vetelissä on 6 pohjavesialuetta, joista 2 kpl 1-luokan, 1 kpl 1E-luokan, 3 kpl 2-luokan. Pohjavesialueet muodostavat noin 4 % kunnan kokonaispinta-alasta.

Kallioperältään Kaustinen ja Veteli kuuluvat graniittin, paragneissin ja vulkaniittialueeseen, jonka ikä on 1900–1790 miljoonaa vuotta. Alue kuuluu myös ns. arseeniprovinssiin, jonka vuoksi mm. arseenin taustapitoisuudet ovat luontaisesti koholla. Yleisin maalaji on moreeni, joka sisältää mannerjään irrottamaa ja kasaamaa teräväsärmäistä ainesta savesta kiviin ja lohkareisiin. Moreenia esiintyy yleensä kallioperää myötäilevänä pohjamoreenia, mutta muodostaa myös erikokoisia kumpuja ja kalliosydämiä selänteitä ns. drumliineja. Kuntien alueella kulkee kaakko-luode suuntainen pitkittäisharjujakso.

4 Toimintojen riskinarviointi

Ympäristöluvanvaraisten ja rekisteröitävien kohteiden määräaikaistarkastusten tiheys perustuu riskinarviointiin. Riskillä tarkoitetaan toiminnasta aiheutuvaa ympäristön pilaantumisen vaaraa sekä päästöistä aiheutuvaa terveyshaittaa. Mitä suuremman riskin toiminta ympäristölle aiheuttaa, sitä tiiviimmin sitä on valvottava.

Riskinarviointi on 2-vaiheinen, ensimmäisessä vaiheessa arvioidaan toimialakohtaiset riskit ja toisessa vaiheessa laitospaikoittaiset riskit. Näiden perusteella määritellään valvottavien kohteiden määräaikaistarkastusten tiheys. Tarkastuksen perusteella laitospaikoittainen riskiä voidaan uudelleen arvioida (ks. seuraava kaavio).

Toimialakohtaiseen riskin arviointiin ovat sisältyneet seuraavat osa-alueet:

1. päästöt ilmaan, sisältää pölyn ja hajun määrän ja laadun

2. melupäästöt ja ääniä
3. viemäriin johdettavat jätevedet, määrä ja laatu
4. pintavesiin johdettavat jätevedet, määrä ja laatu
5. muodostuvat jätteet, määrä ja laatu
6. päästöt maaperään ja pohjaveteen
7. roskaantuminen ja epäsiisteys
8. vaarallisten aineiden määrä
9. onnettomuuksien ja häiriöpäästöjen riski

Riskit ovat arvioitu asteikolla 0–3 seuraavasti:

- 0: ei riskiä (toiminnalla ei ole ympäristövaikutuksia)
- 1: vähäinen riski (lyhytaikainen viihtyisyyshaitta, ei ympäristön pilaantumisen vaaraa)
- 2: kohtalainen riski (aiheuttaa viihtyisyyshaittaa tai ympäristön pilaantumisen vaaraa)
- 3: merkittävä riski (aiheuttaa vaaraa terveydelle, merkittävää ympäristön pilaantumisen vaaraa)

Toimialakohteiset riskipisteet ovat seuraavat:

Toimiala	Riskipisteet ¹⁾
Metalliteollisuus, pintakäsittelylaitokset	8
Energian tuotanto	9
Polttoaineiden valmistus, kemikaalien tai polttoaineiden varastointi tai käsittely	10
Orgaanisia liuottimia käyttävä toiminta	8
Malmien tai mineraalien kaivaminen tai maa-ainesten otto	10
Asfalttiasemat	11
Mineraalituotteiden valmistus	9
Nahan tai tekstiilien laitospäinen tuotanto tai käsittely, pesulat	6
Elintarvikkeiden tai rehun valmistus	9
Eläinsuojat, turkistarhat	8
Liikenne, varikot	7
Moottoriurheiluradat ja lentopaikat, ulkona sijaitsevat ampumaradat	10
Jätteiden ammattimainen tai laitospäinen käsittely sekä jätevesien käsittely	14
Krematorio, lemmikkieläinten polttolaitos	2
Naapurussuhdelain 17 §:n mukainen toiminta	14

1) riskipisteet voivat olla 0–27

Laitoskohtaisessa arvioinnissa ympäristöluvalliset, rekisteröidyt ja muut säännölliseen valvontaan kuuluvat laitokset arvioidaan yksittäin ottaen huomioon laitoksen sijainti ja laitoksen toimintaan liittyvät riskit. Sijainnin osalta tarkastellaan

1. asutuksen/loma-asutuksen läheisyys,
2. koulujen ym. herkkien kohteiden läheisyys,
3. sijainti luokitellulla pohjavesialueella ja
4. sijainti ranta-alueella.

Toimintaan liittyvinä riskeinä tarkastellaan

1. toiminnan laajuus,

2. tilat ja laitteet,
3. kemikaalien varastointi ja
4. valvontahistoria.

Laitoskohtaiset riskit arvioidaan asteikolla 0–1; 0 ei riskiä, 1 on riski. Laitoksen sijaintiin ja toimintaan liittyen voi laitos saada 0–8 riskipistettä.

Toimiala- ja laitoskohtaisen riskipisteityksen perusteella laitokset sijoittuvat neljään valvontaluokkaan, jonka perusteella määräytyy tarkastustiheys. Riskipisteiden perusteella valvontaluokat ja -luokkien tarkastustiheydet ovat seuraavat:

Pisteet (toimiala)	Valvontaluokka	Tarkastustiheys
yli 23	1	Vuosittain
16–22	2	Kerran 3 vuodessa
0–15	3	Kerran 5 tai 8 vuodessa

Lopullista laitoskohtaista riskiluokkaa tarkennetaan vielä arvioimalla laitoksesta mahdollisesti aiheutuvan päästön todennäköisyyttä ja seurausten vakavuutta seuraavan päästömatriisin avulla:

Päästön todennäköisyys	Riskiluokka		
Suuri	3	2	1
Kohtuullinen	4	2	1
Pieni	4	3	2
Päästön seuraus	Lievä	Kohtalainen	Vakava

Päästön todennäköisyys on joko pieni, kohtuullinen (enintään kerran vuodessa) tai suuri (useita kertoja vuodessa). Päästön seurauksen vakavuus arvioidaan seuraavasti:

Pisteet	Riskin seurauksen vakavuudet
1	lievä: päästö aiheuttaa lyhytaikaista viihtyvyshaittaa
2	kohtalainen: päästö aiheuttaa viihtyisyyshaittaa ja/tai ympäristön pilaantumisen vaaraa
3	merkittävä: päästö aiheuttaa vaaraa terveydelle ja/tai merkittävää ympäristön pilaantumisen vaaraa

Laitoskohtaiset riskiluokat ovat seuraavat:

Riskiluokat	
Riskiluokka 1	Ympäristöpäästöllä voi olla terveyteen ja ympäristön tilaan liittyviä merkittäviä seurauksia. Vaikutukset ovat pitkäaikaisia. Toimintaa on valvottava tiheästi, valvontakäynnit kerran vuodessa.
Riskiluokka 2	Ympäristöpäästöllä voi olla viihtyvyyteen ja ympäristön tilaan liittyviä kestoaltaan vaihtelevia seurauksia. Toimintaa on valvottava tavanomaisella tiheydellä, valvontakäynnit kerran kolmessa vuodessa.

Riskiluokka 3	Ympäristöpäästöllä voi olla vähäisiä ja lyhytaikaisia vaikutuksia tai ei juurikaan vaikutusta ympäristöön. Ei aiheuta ympäristön pilaantumista. Valvontakäynnit tehdään kerran viidessä vuodessa.
Riskiluokka 4	Ympäristöpäästöllä ei juurikaan vaikutusta ympäristöön. Toimintaa on valvottava tavanomaista harvemmin, valvontakäynnit kerran kahdeksassa vuodessa.

Toimialakohtaisiin riskipisteisiin lisätään laitospaikoittaiset pisteet. Yhteenlaskettujen pisteiden perusteella saadaan valvontaluokka. Laitoksen lopullinen valvontaluokka ja sen mukainen valvonnan tiheys määräytyvät riskipisteiden mukaisen valvontaluokan ja päästömatriisin mukaisen riskiluokan perusteella. Riskiluokan perusteella voidaan pisteiden perusteella saatua valvontaluokkaa laskea tai nostaa yhden luokan verran. Näin muodostuu kunkin laitoksen lopullinen valvontaluokka, joka ilmaisee, kuinka usein laitos on tarkastettava. Valvontaluokka voi poiketa toimialakohtaisesta luokituksesta. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen arvioi kunkin laitoksen valvontatiheyden vuosittaisessa valvontaohjelmassa.

Jätelain 100 §:n mukaisten keräyspaikkojen tarkastustiheys määritellään myös riskinarvioinnin perusteella. Keräyspaikat, joissa kerätään vaarallisia jätteitä, aiheuttavat suuremman riskin ympäristön pilaantumiselle. Tällaiset kohteet kuuluvat valvontaluokkaan 1 ja ne tarkastetaan viiden vuoden välein. Muut jätteiden keräyspaikat, joissa kerätään tavanomaisia jätteitä, kuuluvat valvontaluokkaan 2 ja ne tarkastetaan 10 vuoden välein.

5 Valvottavat kohteet

5.1 Ympäristönsuojelulain mukaan luvanvaraiset ja rekisteröitävät kohteet

Kaustisen ja Vetelin ympäristönluvanvaraiset ja rekisteröitävien sekä ilmoituksenvaraisten kohteiden lukumäärät toimialoittain ja valvontaviranomaisittain on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1. Kaustisella ja Vetelissä ympäristöluvanvaraisten ja rekisteröitävien valvontakohteiden lukumäärä toimialoittain ja valvontavastuiden perusteella. Kaustisen ja Vetelin kuntien valvontaviranomainen kunnan ympäristönsuojeluviranomainen

Toimiala	Kaustinen	Veteli	Elinvoimakeskus molemmat kunnat
Metsäteollisuus			
Metalliteollisuus			
Energiantuotanto			
Kemianteollisuus			
Polttoaineiden valmistus taikka kemikaalien tai polttoaineiden varastointi tai käsittely, nestemäisen polttoaineen jakeluasema	5	1	
Orgaanisia liuottimia käyttävä toiminta			
Malmien/mineraalien kaivaminen tai maaperän ainesten otto	1	2	
Mineraalituotteiden valmistus			
Nahan/tekstiilien laitospaikoittainen tuotanto/käsittely			
Elintarvikkeiden/rehujen valmistus			
Eläinsuojat, turkistarhat, kalankasvatus (turkistarha jatko epäselvä)	32 (44)	32 (7)	
Liikenne, moottoriurheiluradat		1	
Jätteiden ammattimainen tai laitospaikoittainen käsittely sekä jätevesien käsittely	9	5	

Muu toiminta	1	2	
Yhteensä	48 (92)	42 (49)	

5.2 Ympäristönsuojelulain mukaan ilmoitusvelvolliset toiminnot

YSL 118 §:n mukaan toiminnanharjoittajan on tehtävä kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle kirjallinen ilmoitus rakentamisesta, yleisötilaisuudesta tai muusta tilapäistä melua tai tärinää aiheuttavasta toimenpiteestä tai tapahtumasta, jos melun tai tärinän on syytä olettaa olevan erityisen häiritsevää (meluilmoitus).

YSL 119 §:n mukaan koeluonteisesta lyhytaikaisesta toiminnasta, jonka tarkoituksena on kokeilla uutta tekniikkaa, raaka- tai polttoainetta, valmistus- tai polttomenetelmää tai puhdistuslaitetta taikka käsitellä jätettä laitos- tai ammattimaisesti vaikutusten, käyttökelpoisuuden tai muun seikan selvittämiseksi on tehtävä ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. YSL 120 §:n mukaan jos onnettomuudesta, ennakoimattomasta tuotantohäiriöstä tai muusta niihin rinnastettavasta yllättävästä, toiminnasta riippumattomasta poikkeuksellisesta syystä taikka rakennelman tai laitteen purkamisesta toiminnassa, joka ei ole luvanvarainen tai rekisteröitävä, aiheutuu tai uhkaa aiheutua päästöjä tai syntyy jätettä siten, että siitä voi aiheutua välitöntä ja ilmeistä ympäristön pilaantumisen vaaraa tai jätteen määrän tai ominaisuuksien vuoksi tavanomaisesta poikkeavia toimia jätehuollossa, on toiminnasta vastaavan tai jätteen haltijan ilmoitettava tapahtuneesta viipymättä kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle.

Lain 118 §:n ja 119 §:n mukaiset ilmoitukset on tehtävä hyvissä ajoin ennen toimenpiteeseen ryhtymistä tai toiminnan aloittamista, kuitenkin vähintään 30 vuorokautta ennen tätä ajankohtaa. Viranomaisen on edellä mainituista ilmoituksista annettava päätös, jota yleensä edeltää tarkastus. Koeluonteinen toiminta ja poikkeuksellinen tilanne tarkastetaan pääsääntöisesti myös toiminnan aikana.

Kaustisella meluilmoituksia käsitellään vuosittain 1–3 kappaletta ja Vetelissä 1–6. Ilmoituksia, joiden ei ole katsottu vaativan päätöksen tekemistä (eli melun ei ole katsottu olevan erityisen häiritsevää), on vuosittain myös muutama.

5.3 Muu ympäristönsuojelulain mukainen valvonta

Talousjätevesien käsittelystä viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla säädetään 3.4.2017 voimaan astuneessa YSL 16 luvussa sekä asiasta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (157/2017).

YSL:ssä säädetty perustason puhdistusvaatimus koskee uudisrakentamista sekä rakennuksen rakentamiseen verrattavissa olevaa rakennuslupaa edellyttävää korjaus- ja muutostyötä (peruskorjaus). Perustason puhdistusvaatimukset koskevat myös sellaista vesikäymälän rakentamista tai vesi- ja viemärilaitteistoja koskevaa lupaa edellyttävää korjaus- tai muutostyötä, jossa järjestelmä uusitaan tai kokonaisuudessaan korjataan.

Pohjavesialueilla ja enintään 100 metrin etäisyydellä vesistöä (järvi, lampi, joki, puro (ks. Vesilaki 1:3 §)) olevalla alueella on ennen vuotta 2004 rakennettujen jätevesien käsittelyjärjestelmien ollut täytettävä puhdistusvaatimukset 31.10.2019 mennessä. Kaustisella ja Vetelissä on hyväksytty ympäristönsuojelumääräykset, joissa on asetettu pohjavesialueille ja rantavyöhykkeille jätevesienkäsittelyvaatimukset.

Ympäristönsuojelumääräyksissä on annettu jätevesien käsittelyn lisäksi määräyksiä myös meluntorjunnasta, vesien- ja ilmansuojelusta sekä kemikaalien käsittelystä. Määräyksissä on annettu myös siirtymäaikoja toimenpiteiden toteuttamiselle. Ympäristönsuojelumääräyksistä voidaan hakea lupaa poiketa. Poikkeushakemukset tarkastetaan ja tarvittaessa pyydetään lisäselvityksiä ennen poikkeamisen hyväksymistä. Tarkastuskäynnin tarve arvioidaan tapauskohtaisesti.

Valtioneuvoston asetus eräiden maa- ja puutarhataloudesta peräisin olevien päästöjen rajoittamisesta (nitraattiasetus, 1250/2014) koskee kaikkia eläinsuojia. Nitraattiasetuksen 11 §:n mukaan kuivalannan ja pakkaamattomien orgaanisten lannoitevalmisteiden varastoinnista aumassa marraskuun alun ja tammikuun lopun välisenä aikana sekä kuivalannan varastoinnista poikkeustilanteessa on ilmoitettava kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Ilmoitus on tehtävä 14

vuorokautta ennen varastoinnin aloittamista. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen tekee tarvittaessa tarkastuksen ilmoituksen johdosta.

YSL 180 §:n mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi toimittamansa tarkastuksen nojalla antaa ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavaa toimintaa koskevan yksittäisen määräyksen, joka on tarpeen pilaantumisen ehkäisemiseksi. Määräystä ei voi antaa ympäristöluvanvaraiselle tai rekisteröitävälle toiminnalle. Määräyksen noudattamista valvotaan uusintatarkastuksella.

YSL 14 luvussa säädetään pilaantuneen maaperän ja pohjaveden puhdistamisesta. YSL:n mukaan aiheuttajan on välittömästi ilmoitettava valvontaviranomaiselle, jos maaperään tai pohjaveteen on päässyt jätettä tai muuta ainetta, joka saattaa aiheuttaa pilaantumista. Selvitys alueen pilaantuneisuudesta ja puhdistamistarpeesta on toimitettava valtion valvontaviranomaiselle. Maaperän ja pohjaveden puhdistamisesta pilaantuneella alueella sekä puhdistamisen yhteydessä kaivetun maa-aineksen hyödyntämisestä kaivualueella tai poistamisesta toimitettavaksi muualla käsiteltäväksi on tehtävä ilmoitus valtion valvontaviranomaiselle, jos puhdistaminen ei edellytä ympäristölupaa. Pilaantuneiden maiden puhdistusta valvotaan yhdessä Elinvoima-keskuksen kanssa.

5.4 Muun ympäristölainsäädännön mukainen valvonta

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtävistä säädetään YSL:n ja YSA:n lisäksi jätelaissa (646/2011), kemikaalilaissa (599/2013), maa-aineslaissa (555/1981), maastoliikennelaissa (1710/1995), merenkulun ympäristönsuojelulaissa (1672/2009), vesihuoltolaissa (119/2001), vesilaissa (587/2011) ja vesiliikennelaissa (463/1996).

Jätelain 24 §:n mukaan yleisiä valvontaviranomaisia ovat Elinvoima-keskus ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen valvontavastuulla on jätteen ammattimaisen keräyksen valvonta sekä jätteen laitos- tai ammattimainen käsittely siltä osin, kuin ne kuuluvat ympäristönsuojelulain mukaan kunnan valvottaviin kohteisiin. Jätteiden kuljetus- ja välitystoiminnan valvontavastuu on ensisijaisesti Elinvoima-keskuksella. Vaarallista jätettä synnyttävien laitosten tai yritysten osalta valvontavastuu on jakamaton ja siitä sovitaan Elinvoima-keskuksen kanssa.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle kuuluva jätelain yleinen valvonta kohdistuu muun muassa jätehuoltoon liittymisen valvontaan, jätehuoltomääräysten valvontaan ja roskaantumiseen. Kaustisella ja Vetelissä on voimassa Pohjanmaan jätelautakunnan vuonna 2023 hyväksymät ja 2025 päivitetyt kunnalliset jätehuoltomääräykset. Roskaantumista ja rakennetun kiinteistön epäsiisteyttä valvotaan yhteistyössä kunnan rakennusvalvontaviranomaisen kanssa. Roskaumisesta johtuvan maaperän pilaantumista valvotaan yhteistyössä Elinvoima-keskuksen kanssa. Tapahtumien jätehuoltoa valvotaan yhteistyössä kunnan terveydensuojeluviranomaisen kanssa. Yhteistyön tavoitteena on viranomaisten resurssien mahdollisimman tehokas käyttö.

Jätelain 124 §:n mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on suunnitellusti tarkastettava ja valvottava niitä valvontavastuuseensa kuuluvia toimintoja, joihin liittyy tai voidaan perustellusti olettaa liittyvän jätteen kansainvälisiä siirtoja. Kaustisen ja Vetelin ympäristönsuojeluviranomaisen alueella ei ole tiedossa tällaisia toimintoja. Suomen ympäristökeskus ohjeistaa tarvittaessa tarkastusten tekoon ja sinne toimitetaan myös tarkastuspöytäkirjat.

Jätteen ammattimaisesta keräyksestä on jätelain 100 §:n mukaan tehtävä ilmoitus jätehuoltorekisteriin merkitsemistä varten kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Jätelain 124 §:n mukaan näiden kohteiden tarkastuksista on tehtävä suunnitelma, joka perustuu arviointiin jätteistä ja niiden jätehuollosta aiheutuvista riskeistä ja ympäristövaikutuksista. Suunnitelma voidaan liittää ympäristönsuojelulain mukaiseen valvontaohjelmaan. Kaustisella ja Vetelissä on jätelain 100 §:n nojalla rekisteröityjä/rekisteröitäviä toiminnanharjoittajia 2 kpl ja keräyspaikkoja 30 kpl.

Taulukko 2 Jätteen ammattimaisten keräyspaikkojen lukumäärät, tilanne 27.11.2025

Jätelain 100 §:n nojalla rekisteröidyt/rekisteröitävät kohteet	Kaustinen	Veteli
Toiminnanharjoittajat	8	2

Keräyspaikat	12	11
--------------	----	----

Jätelain perusteella voidaan antaa ei-luvanvaraista toimintaa koskeva yksittäinen määräys. Määräys voidaan antaa roskaantumisen ehkäisemiseksi tai jätehuollon asianmukaisuuden varmistamiseksi. Viranomaisen on valvottava annettua määräystä. Valvontatarve määritetään tapauskohtaisesti.

Kemikaalilain mukaan Elinvoimakeskus ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen valvovat kemikaalien käyttöolosuhteita kemikaaleja käsittelevissä laitoksissa kemikaaleista aiheutuvien ympäristöhaittojen ehkäisemiseksi kemikaalilain sekä REACH- biosidi- ja POP-asetusten nojalla. Elinvoima-keskuksen ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivalta määräytyy ympäristönsuojelulain mukaisesti. Valvontaa tehdään osana ympäristölupapalvelolisten ja rekisteröityjen laitosten ja toimintojen valvontaa ensisijaisesti kohteissa, joissa kemikaalien käyttö ja varastointi on merkittävää.

Maa-aineslain mukaisia valvontaa tehdään tarkastamalla maa-ainestenottoaikoja. Kaustisella valvontakohteita on vuoden 2025 lopussa 1 kpl ja Vetelissä 13 kpl. Näistä suurin osa on myös ympäristönsuojelulain mukainen valvontakohte.

Kaustisella ja Vetelissä ei ole **maastoliikennelain** nojalla hyväksyttyjä moottorikelkkailureittejä. Pysyviä vesiliikennelain mukaisia valvontakohteita ei ole.

Merenkulun ympäristönsuojelulain mukaiseen valvontakohteita ei ole.

Vesihuoltolain mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtävänä on valvoa kiinteistöjen liittämiselvöllisyyttä vesijohto- ja viemäriverkostoihin vesihuoltolaitosten toiminta-alueilla. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen päättää liittämiselvöllisyydestä vapauttamisesta.

Vesilakia sovelletaan vesitalousasioihin, joita ovat esimerkiksi vesistöön rakentaminen, maa- ja metsätalousmaiden kuivatus, vesistön säännöstely ja pohjaveden ottaminen. Vesilain mukainen lupaviranomainen on aluehallintovirasto. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivaltaan kuuluvat eräät ojitusta koskevat erimielisyydet. Vesilain mukaan Elinvoima-keskuksella ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella on rinnakkainen valvontavastuu vesilain mukaisissa asioissa.

Muu valvonta

Kaustisella on laadittu vuonna 2020 pohjavesialueiden suojelusuunnitelmat. Vetelin pohjavesialueiden suojelusuunnitelma on laadittu vuonna 2015. Suojelusuunnitelmissa on toimenpidesuosituksia, joiden toteutusta kunnan ympäristönsuojeluviranomainen osaltaan edistää.

6 Valvontaohjelma

Ympäristönsuojelun valvontaohjelma muodostuu laitosluelestosta, joka sisältää laitospkohtaisen, riskinarviointiin perustuvan suunnitelman kalenterivuoden aikana tehtävistä tarkastuksista ja mahdollisista muista suunnitelmallisista valvontatoimenpiteistä. Valvontaohjelma sisältää myös luettelon jätteen ammattimaisista keräyspaikoista ja suunnitelman niihin tehtävistä tarkastuksista. Valvontaohjelma tehdään vuosittain ja se pidetään jatkuvasti ajan tasalla mm. päivittämällä uudet ja poistuvat toiminnot. Ohjelman mukainen valvonta on maksullista.

Suuren työtehtävien määrän vuoksi määrääkaistarkastuksia joudutaan priorisoimaan. Lisäksi jotkin tehtävät on laissa/asetuksissa edellytetty tekemään määräajassa (ilmoitukset, luvat, rekisteröinnit), jotka täytyy huomioida tehtävien suunnittelussa. Valvonnan priorisoinnissa käytetään seuraavia kriteerejä:

- toiminnalla on uusi lupa/tarkistettu lupa, jonka jälkeen ei ole tehty valvontakäyntiä,
- toiminnasta on tehty yleisöilmoituksia,
- annettu huomautuksia edellisellä tarkastuksella,
- edellinen suunniteltu tarkastus on jäänyt tekemättä,
- tarkastus ei ole välttämätön, koska toiminta on pienimuotoista ja ympäristönsuojelurakenteet toimivat hyvin,
- tarkastusta ei tehdä, jos laitos ei ole toiminnassa tarkastusvuotena

Ympäristötarkastaja valmistelee vuosittain seuraavan vuoden valvontaohjelman ja yhteenvedo siitä viedään tiedoksi Kaustisen ympäristölautakuntaan ja Vetelin tekniseen lautakuntaan. Yksityiskohtaisen toimenpide- ja kohdeluettelon julkistaminen saattaa heikentää valvonnan tavoitteiden toteutumista, joten valvontaohjelmaan liittyvä yksityiskohtainen toimenpide- ja kohdeluettelo ei ole julkinen.

7 Valvotatoimenpiteet

7.1 Ympäristöluvanvaraisten ja rekisteröitävien toimintojen valvonta

Ympäristöluvanvaraisten ja rekisteröitävien toimintojen valvontaa toteutetaan ympäristöhallinnon antaman ympäristövalvonnan 16.5.2016 päivätyn ohjeen periaatteiden mukaisesti. Tapauksissa, joissa todetaan laiminlyöntejä tai joudutaan käyttämään hallintopakkoa, noudatetaan julkaisussa "Ympäristönsuojelulainsäädännön laillisuusvalvontaopas 2014" (Ympäristöhallinnon ohjeita 9/2014) esitettyjä ohjeita ja siinä kuvattuja menettelyjä.

Keskeisin valvonnan keino ovat riskinarvioinnin perusteella tehtävät määräaikaistarkastukset paikan päällä kohteessa. Määräaikaistarkastuksella tarkoitetaan valvontaohjelman mukaista, suunnitelmallisesti määräajoin tehtävää luvan tai ilmoituksenvaraisen laitoksen tai toiminnan maksullista valvontatarkastusta, jossa käydään läpi valvontakohteen toimintaa, ympäristöriskejä, päästöjä ja ympäristövaikutuksia toiminnan luonne huomioon ottaen. Määräaikaistarkastuksella varmistetaan, että toiminta on ympäristöluvan tai toiminnanharjoittajan tekemän ilmoituksen mukaista, ja että toiminta täyttää ympäristölainsäädännön vaatimukset. Toimintaa koskeva ympäristölupapäätös käydään määräaikaistarkastuksella läpi keskittyen erityisesti lupamääräyksiin ja ympäristöluvan myöntämisperusteiden olemassaolon tarkastamiseen sekä siihen, vastaako toiminta lupaa kokonaisuudessaan. Tarkastuksella käydään läpi muun muassa laitoksen toiminta ja tilat, tarkkailutiedot, toiminnasta mahdollisesti tulleet valitukset ja niiden seurauksena suoritettut toimenpiteet. Määräaikaistarkastus voi koostua useasta osatarkastuksesta.

Tarkastuksia tehdään myös esimerkiksi toiminnasta tehdyn ilmoituksen johdosta, toiminnan muuttuessa tai aiemmin havaittujen epäkohtien korjaamisen toteutukseksi. Uusille lupavelvollisille kohteille tehdään ensimmäinen tarkastus toiminnan aloittamisen yhteydessä toimintaedellytysten täyttymisen varmistamiseksi.

Tarkastuksesta sovitaan etukäteen ja toiminnanharjoittajalle varataan mahdollisuus osallistua tarkastukseen. Tarkastuksesta laaditaan tarkastusmuistio/-pöytäkirja, joka toimitetaan toiminnanharjoittajalle. Suunnitelmallisella tarkastuksella havaittujen puutteiden seurantatarkastukset kuuluvat valvontaohjelman mukaiseen valvontaan.

Tarkastus suoritetaan pääsääntöisesti myös ympäristölupahakemuksen ja rekisteröinti-ilmoituksen käsittelyn yhteydessä. Tarkastus voidaan tehdä hakemuksen vireillä ollessa tai uuden laitoksen rakentamisen tai käyttöönoton yhteydessä.

Rekisteröitävien laitoksien valvonta jakautuu toiminnan asetuksen mukaisuuden valvontaan, määräaikaistarkastuksiin ja toimitettujen seurantatietojen tarkastukseen. Rekisteröintimenettelyssä viranomainen tarkastaa, että toiminnanharjoittaja on toimittanut kaikki valvonnan kannalta tarpeelliset tiedot. Rekisteröinti tehdään, kun kaikki asetuksen mukaiset selvitykset on toimitettu. Rekisteröinti kirjataan, vaikka toiminta ei täyttäisi asetuksen vaatimuksia. Valvontamenettely käynnistetään heti, jos rekisteröintiä varten saatujen selvitysten perusteella todetaan, ettei toiminta ole asetuksen mukaista.

Tarkastusten lisäksi muita valvotatoimenpiteitä ovat raporttien ja seurantatietojen tarkastaminen sekä ilmoitusten ja yleisöilmoitusten käsittely. Tarpeen mukaan raporteista pyydetään lisäselvityksiä. Tarkkailumääräyksiä tai hyväksyttyä tarkkailusuunnitelmaa voidaan tarvittaessa muuttaa luvan tai suunnitelman voimassaolosta huolimatta. Tarkastuksilla tahki muutoin havaitut puutteet käsitellään valvontamenettelyjä hyödyntäen kehottamalla, määräämällä ja tehostamalla YSL:n mukaisilla hallintopakkeinoilla (uhkasakko, teettämishukka ja keskeyttämishukka). Valvontaan kuuluu myös rikosoikeudellisiin toimiin ryhtyminen tilanteessa, jossa toiminta ei täytä ympäristölainsäädännön vaatimuksia.

7.2 Tarkastus onnettomuus-, haitta- ja rikkomustilanteissa

YSL 169 §:n mukaan, jos onnettomuuden, haitasta tehdyn ilmoituksen, luvan noudattamatta jättämisen tai muun seikan vuoksi on aiheutta olettava, että toiminnasta aiheutuu terveyshaittaa tai merkittävää muuta YSL 5.1,2 §:ssä tarkoitettua seurausta tai sen vaaraa, valvontaviranomaisen on tarkastettava toiminta tai selvítettävä asia muulla asianmukaisella tavalla. Jos samanaikaisesti on vireillä toimintaa koskeva lupa-asia, on tarkastus tai selvitys tehtävä mahdollisuuksien mukaan ennen lupa-asian ratkaisemista.

YSL 180 §:än perustuen kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi toimittamansa tarkastuksen nojalla antaa ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavaa toimintaa koskevan yksittäisen määräyksen, joka on tarpeen pilaantumisen ehkäisemiseksi. Määräys voi koskea toimea tai rajoitusta, toiminnan tarkkailua tai tiedottamista taikka valvontaa varten tarpeellisten tietojen antamista. Määräys ei voi koskea luvanvaraista toimintaa eikä rekisteröitävää toimintaa. Määräyksen on oltava kohtuullinen ottaen huomioon toiminnan luonne ja ympäristön pilaantumisen merkittävyys. Rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaisemisesta säädetään YSL 175 §:ssä. Kiireellisessä tapauksessa väliaikaisen kiellon tai määräyksen voi antaa tahi toiminnan keskeyttää kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen määräämä viranhaltija.

Valvontaviranomaisella on, havaittuaan lainvastaisen tilanteen, velvollisuus tehdä ilmoitus poliisille esitutkintaa varten (YSL 188 §). Ilmoitus saadaan kuitenkin jättää tekemättä, jos tekoa on pidettävä olosuhteet huomioon ottaen vähäisenä eikä yleisen edun ole katsottava vaativan syytteen nostamista.

Ympäristöhaittaa koskevan ilmoituksen johdosta tehdään tarkastus, missä arvioidaan haittaa ja tarvittavia toimenpiteitä. Haitan poistamiseksi tehtävät toimenpiteet ja niiden aikataulu voidaan sopia tarkastuksella ja kirjata muistioon tai tarvittaessa toiminnanharjoittajalle annetaan kehoitus ryhtyä toimenpiteisiin. Tarvittaessa voidaan tehdä yhteistarkastus jonkun muun viranomaisen kanssa, jos ilmoitus koskee sellaista asiaa, jossa toimivalta on rinnakkaista tai päällekkäistä tai tarvitaan toisen viranomaisen asiantuntemusta. Tällaisia tarkastuksia voi tulla esimerkiksi terveyshaittaa koskevissa asioissa.

8 Tarkastusten maksullisuus

Valvontaohjelmaan perustuvista luvanvaraisen, ilmoituksenvaraisen ja rekisteröitävän toiminnan määräaikaistarkastuksista peritään maksu Kaustisen kunnan ja Vetelin kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen taksan mukaisesti. Tarkastusaikaan sisältyy tarkastuksen ennakkovalmistelu, keskimääräinen matka-aika, varsinainen tarkastus, tarkastuskertomuksen laadinta, toiminnanharjoittajan raporttien lukeminen ja muu tarkastuksen aiheuttama jälkityö. Tarkastus voi olla koko kohteen toimintaan tarkoitettu tarkastus tai se voi olla kohdennettu vain tiettyyn toiminnan osaan.

Määräaikaistarkastusten lisäksi maksullisia valvontatoimenpiteitä ovat muun muassa vuosikertomuksen tarkastaminen, muu valvontaohjelmaan perustuva säännöllinen valvonta sekä tarkastukset, jotka ovat tarpeen ympäristönsuojelulain 175 §:ssä tai 176 §:ssä tarkoitetun kiellon tai määräyksen noudattamisen valvomiseksi taikka 181 §:ssä tarkoitetun toiminnan keskeyttämisen valvomiseksi.

Myös jätelain 124 §:ssä tarkoitetuista laitosten ja yritysten määräaikaistarkastuksista ja muista säännöllisistä valvontatoimista, jotka perustuvat ko. pykälässä tarkoitettuihin suunnitelmiin, peritään taksan mukainen maksu. Lisäksi maksu peritään tarkastuksista ja muista valvontatoimista, jotka ovat tarpeen jätelain 75, 125 ja 126 §:ssä tarkoitetun kiellon tai määräyksen antamiseksi ja sen noudattamisen valvomiseksi.

Ympäristönsuojeluviranomaisen maksut perustuvat määräaikaistarkastuksen ja hallintopakon valvonnan keskimääräiseen omakustannusarvoon. Mikroyrityksiltä perittävissä maksuissa huomioidaan toiminnan laajuus ja luonne sekä samoin jos toiminnanharjoittajan asemassa on sellainen luonnollinen henkilö, joka ei harjoita taloudellista toimintaa. Kunnan

ympäristönsuojeluviranomaisen asian käsittelyn omakustannusarvo on 65 euroa tunnilta (Kaustisen ympäristönsuojeluviranomaisen taksa 2025, Vetelin ympäristönsuojeluviranomaisen taksa 2025).